

Ortak Raporlama Standartları (CRS)

Ateş Konca
Berk Taşkın

Otomatik bilgi değişiminin başlangıcı

Küreselleşmenin artmasıyla vergi mükelleflerinin finansal kuruluşlar vasıtasıyla yerleşik oldukları ülke dışında yatırım yapmaları ve bu yatırımları yönetmeleri kolaylaşmıştır. Off-shore hesaplarda tutulan ve vergilenmeyen büyük miktarlarda gelir söz konusudur. Bu anlamda, mükelleflerden vergilerin toplanması ve kayıplar ile mücadele edilmesi hükümetler için zorlu bir süreci de beraberinde getirmektedir. Son yıllarda off-shore vergi kaçakçılığı dünyadaki tüm ülkeler için ciddi bir problem haline gelmiştir. Ülkeler vergi sistemlerinin devamlılığını sağlama ve kamu harcamalarını devam ettirme arzusu içindedirler. Bu çerçevede vergi kaçakçılığıyla mücadele etmek ve vergi gelirlerinin devamlılığını sağlamak adına ülkelerin vergi idareleri arasındaki işbirliği büyük önem arz etmektedir. Bu işbirliğinin önemli bir boyutu da vergi idareleri arasındaki bilgi değişimidir.

2010 yılında, ABD Maliye Bakanlığı tarafından, Yabancı Hesaplar Vergi Uyum Yasası (Foreign Accounts Tax Compliance Act – FATCA) düzenlemeleri yürürlüğe konulmuştur. FATCA ile birlikte, ABD dışındaki finansal kuruluşlar ABD vergi mükellefi olan müşterilerinin varlıklarını Amerikan Gelir İdaresi'ne (IRS) bildirilmekle yükümlü tutulmuşlardır. Temel amacı ABD vergi mükelleflerinin gelirlerinin tamamının kayıt altına alınmasının sağlanması olan bu düzenleme, vergi kayıplarına engel olunması amacıyla uluslararası bilgi değişimine ilişkin ilk düzenleme niteliğindedir.

19 Nisan 2013 tarihinde, G-20 ülkelerinin Ekonomi Bakanları ve Merkez Bankası başkanlarının katıldığı toplantıda ilk kez ciddi anlamda gündeme gelen Uluslararası Otomatik Bilgi Değişiminin ("CRS") alt yapısı oluşturulmuştur. 6 Ekim 2013 tarihinde Rusya'da gerçekleşen zirvede ise bilgi değişimine ilişkin bir model anlaşma geliştirme çalışmaları başlamıştır.

21 Temmuz 2014 tarihinde "Vergi Konularında Finansal Bilgilerin Otomatik Değişimi Hakkında Standartlar" yayımlanmış ve Türkiye 2014 yılında Berlin'de yapılan toplantıda bu standartlara uyacağını taahhüt etmiştir.

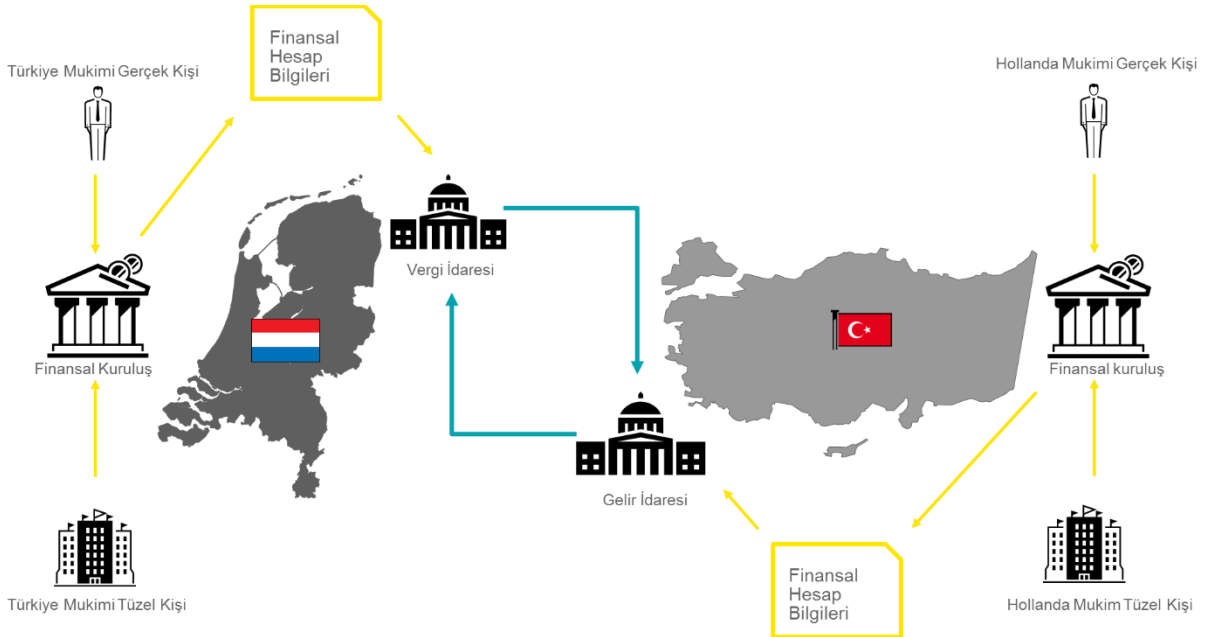
CRS nedir?

Ortak Raporlama Standartları, bu düzenlemeyi uygulayan ülkelerin, kendi finansal kuruluşlarından finansal hesaplara ilişkin bilgileri temin ederek diğer taraf ülkelerle her sene otomatik olarak bilgi değişiminde bulunmasına ilişkin standartlardır. Düzenleme, kişilerin vergi mukimi oldukları ülke bilgisini temel alarak bilgi paylaşımında bulunmayı hedeflemektedir.

Ortak Raporlama Standartları birçok yönüyle FATCA'ya benzemektedir. FATCA kapsamında bilgi değişimi yalnızca ilgili ülke ile ABD arasında gerçekleştirilirken CRS birden çok ülkeye raporlama yapmayı gerektirmektedir. Bunun yanı sıra FATCA kişilerin vatandaşlık bilgisinin temel olduğu 7 kriteri esas almakta, CRS ise kişilerin yerleşiklik bilgisini esas almaktadır. Bu bağlamda kişilerin yerleşik olduğu ülkenin tespiti gerekmekte, bu ise çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarından da bilindiği gibi bazı durumlarda zorlu bir sürece dönüşebilme olasılığı barındırmaktadır. CRS düzenlemesinde FATCA uygulamasına benzer bir finansal kuruluş stopaj yükümlülüğünün olmaması ve buna benzer birtakım farklılıklar da söz konusudur.

CRS ülkelerinde yerleşik finansal kuruluşların, diğer CRS ülkelerinde yerleşik müşterilerine ilişkin finansal hesap bilgilerini kendi ülkelerindeki vergi idarelerine raporlamaları gerekmektedir. Ülkelerin vergi idareleri de imzalanacak olan veya imzalanmış olan uluslararası anlaşmalar çerçevesinde (CAA) bu bilgileri karşılıklı olarak birbirlerine ileteceklerdir. 3 Kasım 2011 tarihinde Fransa'nın Cannes kentinde düzenlenen G-20 zirvesi sırasında Türkiye Cumhuriyeti tarafından da imzalanan ve 20 Mayıs 2017' de uygun bulunduğu kanunu resmi gazetede yayımlanan "Vergi Konularında Karşılıklı İdari Yardımlaşma Sözleşmesi", CRS kapsamında yapılacak raporlamaya yasal dayanak oluşturmaktadır.

Bir örnek üzerinden açıklayacak olursak, Hollanda'da yer alan bir bankada hesabı bulunan ancak Türkiye'de vergi mukimi olan bir gerçek kişi ya da tüzel kişinin finansal hesap bilgilerinin, söz konusu Hollanda bankası tarafından Hollanda Vergi İdaresi'ne raporlanması, Hollanda Vergi İdaresi'nin ise bu bilgiyi Türkiye Gelir İdaresi'ne raporlaması gerekmektedir. Aynı şekilde, Türkiye'de yer alan bir bankada hesabı bulunan ancak Hollanda'da vergi mukimi olan gerçek veya tüzel kişilerin de Türkiye'deki banka tarafından Gelir İdaresine raporlanması, Gelir İdaresi'nin ise bu bilgiyi Hollanda Vergi İdaresi'ne raporlaması gerekecektir.

CRS düzenlemesini uygulamayı taahhüt eden 102 ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerden 49'u ilk bilgi değişimini 2017 yılında gerçekleştirmeye başlamıştır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu diğer 58 ülkenin ilk bilgi değişimlerini 2018 içerisinde (2017 takvim yılı bilgilerinin değişimiyle) gerçekleştireceği öngörülmektedir.

CRS kapsamında Türkiye'deki finansal kuruluşların yükümlülükleri nelerdir?

Türkiye'de CRS düzenlemesi, Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından 30 Haziran 2017 tarihinde finansal kuruluşlara iletilen bir yazı ve bu yazıda referans verilen "Mukimlik ve Durum Tespitine İlişkin Kılavuz" ile birlikte hayatımıza girmiştir. Kılavuza göre finansal kuruluşların müşterilerini "mevcut hesaplar" ve "yeni hesaplar" olarak iki başlık altında değerlendirmeleri gerekmektedir. Finansal kuruluşlar Kılavuz'da saklama kuruluşu, mevduat kuruluşu, yatırım kurumu ve belirli sigorta şirketi olarak tanımlanmıştır. 01.07.2017 tarihinde veya bu tarihten sonra açılmış ve bildirim yapacak finansal kuruluş tarafından tutulan hesaplar yeni hesap, 30.06.2017 tarihi itibarıyla tutulan hesaplar mevcut hesap olarak belirlenmiştir.

Yeni hesaplara ilişkin durum tespiti, hesap açılış prosedürünün bir parçası olarak CRS statüsünün beyan edildiği bir kişisel beyan formunun finansal kuruluş tarafından alınması ve alınan beyanın uygun olduğunun finansal kuruluş tarafından teyit edilmesi vasıtasıyla gerçekleştirilmektedir.

Hem OECD rehberinde, hem de yerel düzenlemelerde CRS beyan formlarının hesap açılış işlemlerinin bir parçası olarak beyan formu alınması zorunludur. Bir başka deyişle bu formlar yerli yabancı ayrımı yapılmadan tüm müşterilerden alınacaktır.

Mevcut hesaplar için ise Kılavuz'da, hesabın bireysel veya kurumsal, yüksek veya düşük değerli olmasına bağlı olarak finansal kuruluş tarafından gerçekleştirilmesi gereken prosedürler yer almaktadır. Kılavuz'da belirlenen kriterler baz alınarak, finansal kuruluşun sistemlerinde kayıtlı bilgiler ve arşivlerinde yer alan belgeler üzerinden mevcut müşteri analizi yapmaları gerekmektedir.

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın yayımladığı kılavuzda bildirim yapılan ülke ve katılımcı ülke listelerinin Başkanlığın internet sitesinde yayımlanarak düzenli olarak güncelleneceği ve finansal kuruluşların listelerin güncel versiyonu üzerinden bildirim zorunlu hesapları tespit etmekle yükümlü olduğu belirtilmektedir. Listeler ilan edilene kadar ise durum tespiti yöntemlerinin tüm yabancı ülkeler göz önünde bulundurulması uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

Finansal kuruluşlar tarafından bildirim zorunlu olarak tespit edilen hesaplara ilişkin bilgiler, finansal kuruluşlar tarafından ilgili oldukları yılı takip eden takvim yılının 31 Mayıs günü bitimine kadar yıllık olarak Gelir İdaresi Başkanlığı'na bildirilecektir. Ancak ilk bildirimler Gelir İdaresi Başkanlığı'na 30.06.2018 tarihine kadar yapılacaktır. Yeni hesaplar için 2017 yılına ilişkin bildirim 01.07.2017 – 31.12.2017 dönemine ilişkin 6 aylık dönemi kapsayacaktır.

Uyumsuzluk halinde yaptırım

Gelir İdaresi Başkanlığı, CRS düzenlemeleri kapsamında finansal kurumların kendisine yapacağı bildirimler ile bu düzenleme kapsamındaki sorumluluklarını Vergi Usul Kanunu'nun bildirim, muhafaza ve ibraz yükümlülükleri kapsamında değerlendirmektedir. Bu nedenle, gerekli bildirimleri yapmayanlara, eksik ya da yanıltıcı bildirimlerde bulunanlara ve bu bildirimler için belirlenen süre ve usule uymayanlara her bir bildirim için 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 355'inci maddesi uygulanacaktır.

Maliye Bakanlığı eksik ya da yanıltıcı bildirimde bulunanlara özel usulsüzlük cezası uygulamakla birlikte yeniden süre vererek bildirimlerini düzeltmelerini tebliğ edecektir.

Finansal kuruluşların durum tespiti yükümlülükleri kapsamında hesap sahiplerinden edindikleri form ve kanıt niteliğindeki belgeler ile inceledikleri diğer kayıt ve verileri de Vergi Usul Kanunu'nun muhafaza ve ibraz mecburiyeti kapsamında saklamaları talep edilen takdirde ibraz etmeleri gerekecektir.

Beyan formunun hesap açılışı sırasında alınmaması durumunda da Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 355'inci maddesi uyarınca özel usulsüzlük cezası kesileceği belirtilmiştir.

Ancak devletlerin son yıllarda bilgi değişimine verdiği önem dikkate alındığında, söz konusu bildirimlere ilişkin farklı bir ceza sistemi uygulaması belirlenmesi/getirilmesi de şartırtıcı olmayacaktır.

Mukimlik kavramı

CRS açısından mukimlik kavramı, özellikle yeni hesap açılış sürecinde alınması gereken kişisel beyan formunda beyan edilmesi gerektiğinden, önem arz etmektedir. Mukimlik, OECD Model Vergi Anlaşmasında 4. maddede tanımlandığı şekilde anlaşılmalıdır. "Bir Devletin Mukimi" terimi, o devletin mevzuatı gereğince ev, ikametgah, kanuni ana merkez, yönetim yeri veya benzer yapıda diğer herhangi bir kriter nedeniyle burada vergi mükellefi olan kişi anlamına gelmektedir. Ancak bu terim, yalnızca o devletteki kaynaklardan elde edilen gelir nedeniyle vergiye tabi tutulan herhangi bir kişiyi kapsamaz.

Finansal kuruluşların temin ettikleri beyan formlarının uygunluğunu teyit etmeleri haricinde, müşterilerinin mukimliklerini tespit etme yükümlülükleri bulunmamakta, beyan edilen bilgilerin sorumluluğu müşterilerde bulunmaktadır. Ender de olsa, kişilerin mukim oldukları ülkeyi tespit etme konusunda zorluk yaşamaları mümkündür. Ek olarak bazı durumlarda kişiler, aynı anda birden fazla ülkenin mukimi olabilirler. Bu tür durumlarda rehberlik olması açısından, CRS raporlamasına taahhütte bulunan ülkelerin mukimlik kuralları, CRS uyumluluğuna yardımcı olmak bakımından OECD'nin internet sitesinde yayımlanmıştır.

OECD'nin internet sitesinde yayımlanan mukimlik kurallarına göre bir örnek kurgulayabiliriz. İsveç örnek ülke olarak ele alındığında, yönetim merkezi İsveç'te bulunan tüzel kişiler, İsveç Gelir Vergisi Kanunu'nun 3. maddesinin 6. bendine göre İsveç'te mukimdirler. Yönetim merkezi İsveç'te bulunan bir limited şirkete, bir başka ülkeden elde ettiği bir gelir dolayısıyla o ülkede vergi mükellefiyeti tahsis edilmiş olabilir. Ancak bu kuruluş, mukim olduğu ülke dışında CRS düzenlemelerini uygulayan başka bir ülkede bir finansal hesap açması halinde, finansal kuruluş tarafından kendisine verilen beyan formunda, mukim olduğu ülkeyi yalnızca İsveç olarak beyan edecek ve diğer ülkedeki mükellefiyetini beyan etmeyecektir.

Türkiye açısından baktığımızda, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 3. maddesindeki şartları taşıyan gerçek kişiler ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 3. maddesine göre kanuni veya iş merkezi Türkiye'de bulunan kurumlar, CRS açısından Türkiye mukimdirler. Bu kişilerin CRS raporlamasına taraf olan ülkelere birinde bir finansal hesap açması halinde mukim olunan ülke Türkiye olarak beyan edilecektir.

Sonuç

İlgili ülkelerle hükümetler arası anlaşmaların yürürlüğe girmesiyle birlikte yurt dışındaki finansal kuruluşlarda hesabı bulunan kişi ve kurumların bu kuruluşlarda tuttuğu varlıklar bundan böyle Gelir İdaresi Başkanlığı'na raporlanacak ve anlaşmaya taraf olan ülkelere finansal kuruluşlarda bulunan vergilendirilmemiş varlıkların vergilenmesi sağlanacaktır. Aynı şekilde başka bir ülke mukimi kişi ve kuruluşların, varlıklarını Türkiye'deki finansal kuruluşlarda tutarak kendi ülkelerinde vergiden kaçınmaları engellenmiş olacaktır.

Bu aşamada, Maliye Bakanlığı'ndan beklenti, özellikle Türkiye'de yerleşik olan gerçek kişilerin farklı araçlarla kullandıkları varlıklarını (trust yapıları gibi) ve farklı enstrümanlarla/yapılarla yaptıkları yatırımlardan elde ettikleri gelirlere ilişkin bilgilerin vergisel olarak ne şekilde değerlendirileceği ve bu gelirlerin nasıl vergilendirileceğine ilişkin açıklamalar yapılmasıdır.

CRS düzenlemesi her ne kadar finansal kuruluşlara uymaları gereken yükümlülükler getirdiyse de, bu düzenleme yalnızca finansal kuruluşları değil, özellikle yurt dışında hesabı bulunan bütün vergi mukimlerini ilgilendirmektedir.

Bu makalede yer alan açıklamalar, yazarının konu hakkındaki kişisel görüşünü yansıtmaktadır. Makaledeki bilgi ve açıklamalardan dolayı EY ve/veya Kuzey YMM ve Bağımsız Denetim A.Ş.'ye sorumluluk iddiasında bulunulamaz. Mevzuatın sık değiştirilen ve farklı anlayışlarla yorumlanabilen yapısı nedeniyle, herhangi bir konuda uygulama yapılmadan önce konunun uzmanlarından profesyonel yardım alınmasını tavsiye ederiz.